

(...)

Kažu da se prosječni ljudski mozak sastoji od preko 110 milijardi živčanih stanica. Taj živi umreženi informacijski sustav može uspostaviti 102783000 veza između tih stanica, što je više od ukupnog broja atoma u svemiru. U tom koordinacijskom i asocijativnom centru dolazi prosječno do 100 milijuna procesa u minuti. A Damiru, koji je još uvijek razjapljenih čeljusti ležao na svom po amonijaku smrdećem krevetu, činilo se kao da mu je um počeo živjeti vlastiti život, vraćajući mu svijest upravo na ona mjesta u prošlosti koja su ga sada najviše boljela. Kao da se svaka od tih 110 milijardi stanica pretvorila u osjetnu stanicu za bol. Iako ga je to dovodilo do ludila, uvijek iznova u glavi mu se ponavljao isti film.

Damir, Michaela i Sven rodnom su iz malog provincijskog gradića sjeverne Hrvatske, koji ćemo označiti s K. (znamo kako je to u malim provincijskim gradićima sjeverne Hrvatske – netko bi me mogao tužiti...). Sa Svenom se Damir počeo družiti negdje u 3. razredu osnovne. Upravo u razdoblju kad su Karate Kida na velikom platnu malog prašnjavog centra za kulturu počeli istiskivati ninđe, BMX-banditi i skateboard-divljaci na videu, uvijek prenaplašenih jarkih boja i s neizbježnom titravom crtom u vrhu ekrana. Damir, sin jedinac vozača autobusa Drage i tekstilne radnice Jagode, godinama je tijekom blagdana gledao Michaelu. Kći gastarbajtera Ivana i Julike, vraćala se s roditeljima svakog Uskrsa, Božića i na nekoliko tjedana preko ljeta u domovinu svih Hrvata. Uvijek počesljana, namirisana (Jugoslavija nije poznavala parfimirane omekšivače), obučena "po najnovijoj modi", s perverzijama poput walkie-talkiea, walkmana, videoigrica, svom silom Bravo-časopisa (koji su se u ulici listali s tegobnim osjećajem impotencije i manje vrijednosti), alkoholnim flomasterima, Adidas-tenisicama... Fluorescentnom nijansom narančaste ljepotica je plijenila pažnju čitave ulice. Bila je hodajuća antiteza domaćim haharama u izlizanim samtericama i dvije godine starim patikama "marke" Victory, Woolf, Wink, Jelen, Mike, Reybak, Abibas ili, u najboljem slučaju, Startas. Bilo je dovoljno da nakon 1200 km dugog puta izađe iz Opel Omega, i pažnja svijeta bila bi usmjerena prema njoj. Hubba-Bubba žvake, Milka čokolade, Haribo bomboni, prvi u toj ulici viđeni mountain bike (montibajk)... Sve to davalo joj je neku auru svete nedodirljivosti. Mmmmh...bila je savršena. Bila je božje iskupljenje za sinove gastarbajtera koji su masovno ševali najbolje domaće cure.

A Damir? Još u 6. razredu (kad ti tijelo, nekako, poprimi drukčiji miris) bio je mali prljavi osnovnoškolac koji je samo mogao gledati veće dečke kako bacaju svoje najbolje fore ("komezibliže zicenziniže", "cvaj prasicen po kuruzi laufen. Ena bela druga vajs") i "delaju se frajeri" pred njom i čuditi se njenom čutnom iskofohu i kješama u khamatici, te tu i tamo pobjeglim njemačkim izrazima. "Porez na budale", rekao bi sam sebi i radije odmaglio k Svenu brojiti metke koje je netko donio s bojišta ili gledati reprizu "Gardijade". Sven je bio uvijek pomalo zločesto dijete prilično strogih roditelja Josipa i Marije (vrlo pobožne žene), koji su konačno odustali od pravedne nakane da ga zauzdaju kad je s 12 godina u kući, za stolom, poslije ručka, zapalio cigaretu. Gledajući svoje roditelje ravno u oči. Otac mu je rekao da do 18 godine može živjeti pod njegovim krovom i jesti njihovu hranu, ali da se nakon toga ne vraća kući. Kad je, nedugo zatim, počeo slušati Dorse, Metallicu i Nirvanu i družiti se sa starijom ekipom, on i Damir su se udaljili.

Nakon tog grozomornog rata, kad je hrvatska pobjeda potakla dijasporu punu domoljublja, nade i želje da se napravi hrvatski "Wirtschaftswunder", Ivan i Julika s 13-godišnjom Michaelom vratili su se u domaju. Starija je kći Melanie ostala u Njemačkoj, udala se za Švabu i dobila državljanstvo – greška koju joj Ivek nikad, nikad neće oprostiti. Uselili su se u nezgrapnu kućerinu koju su njemačkom ušteđevinom sporadično tijekom 20 godina sazdali u Hrvatskoj. A onda su slavodobitnu pobjedu počeli zamjenjivati socijalni problemi, penzioneri bez penzija, branitelji koje više nitko nije šljivio i tajkuni koji su se ekspresno obogatili. Bespravno sagrađeno nitko nije rušio, nitko nije ni spominjao. A ono kao da je bilo sagrađeno upravo u njihovom dvorištu, toliko je Michaeline starce boljela ta nepravda koja se sredinom devedesetih šutke, hrvatski trpjela. Domovino je lakše blo voljeti iz daljine. Michaelin je stari beskrajno stao ponavljati "V Nemačkoj je to drugač... ", "Švaba bi to ovak" i "Švaba bi to onak..." (misleći pritom na sve Nijemce, iako je govorio u jednini), a o staroj da ne govorimo... Ta je nosom parala nebo. Što sve zvuči smiješno kad se uzme u obzir da je Ivan u Švabiji radio kao obični šljaker u tvornici rostfraj escajga, a da je Julika bila pucfrau kod neke stare grofice.

Damir, Michaela i Sven krenuli su zajedno u 1.b. razred opće gimnazije. Za Michaelu se to samo po sebi razumjelo, a Svenu je, kako je Damiru poslije rekao, to bio jedini izlaz ako nije htio provoditi dragocjen sate s retardima iz nekih obrtničkih ili inih škola. A Damir je stvarno bio odličan učenik. Zapravo ga je, smatrao je, tek splet triju faktora štitio od opasnosti da u osnovnoj školi bude proskribiran kao štreber: nije nosio naočale, prilično je dobro igrao nogomet i svima je bio spreman posuditi lektiru na prijepis. Damirovi roditelji nisu imali završenu školu, pa je bilo od obiteljske važnosti da se barem on školuje kak treba. Otkad je znao za sebe, svaku je četvorku, ili nedajbože trojku, kući nosio s tjeskobetinom u srcu. O, ne, ne bi ga oni maltretirali zbog toga. Nitko mu zbog loše ocjene nikada nije prigovorio. Otkad je znao za sebe, vlastita ga je ambiciozna svijest tjerala dalje, tjerala da zadovolji. Njegovi su roditelji teško radili i odricali se zbog njega i on se bio zakleo da će jednog dana sve to vratiti. Da mama neće morati nositi jedne te iste cipele tri godine i da se tata neće morati dizati u 4 ujutro. Ta dužnost i želja bile su mu na umu svaki dan.

Da ne duljimo, Michaela u početku nije bila toliko uspješna koliko su njeni roditelji očekivali, i Damir se našao tu, preko puta.

(...)

U nekom svom privatnom svemiru on je njoj dao mjesto nekog sablasnog božanstva, a nije znala guši li ju to više ili plaši.

Nisu više bili jedno za drugo, nitko nije bio kriv. Jednostavno su se razvodnili. A ona zaista nije htjela priuštiti ni sebi ni njemu da, kao oni stari parovi, sjede sat vremena u nekom kafiću, praznih pogleda uprtih u bilo što što nisu oni sami, bez da progovore i jednu jedinu riječ. Tužni su to prizori.

Čovjek u kojeg se Damir s vremenom pretvorio više nije bio onaj čovjek u kojega se zaljubila. Sve što je radio, kao da je radio da bi se njoj svidio. Submisivno je činio sve što bi ona poželjela, a činilo se kao da mu je središnja ambicija bila vezati ju što jače za sebe. No, efekt je bio sasvim suprotan. Toliko je puta zbog nje savinuo kičmu, da je na kraju ostao bez kralješnice. I, jednostavno, da war nichts mehr zum Lieben geblieben. Otopio se. Odavno ga je prestala doživljavati kao muško, i ne samo to. Izgubio je i osnovni ljudski integritet. Ona više nije mogla tako. Gotovo bi se moglo reći da je izazivala svađu, samo da vidi ima li u njemu još ičega osim želje da zadovolji nju...ali nije našla ništa. Bez principa, bez osjećaja dostojanstva, šutke je podnosio njene uvrede. Bio je prazan. I njihovi razgovori bila su dva monologa. A kad dva čovjeka govore svaki svoju priču, ne slušajući drugog... Sie reden einfach aneinander vorbei. Tužni su takvi odnosi.

Bilo joj je žao zbog toga, jer mnogo su toga prošli zajedno i prirasao joj je srcu. Ali on će sada morati na put do svog novog "ja", a ona mu je samo mogla pokazati vrata... Sve je počelo negdje u trećem ili četvrtom razredu srednje. Nije više mislila toliko ne njega (nije ni morala, kad je cijelo vrijeme bio tu), postao joj je navika, a duboko u njoj stvarao se paralelni svijet. Tako se još i moglo živjeti, ali u zadnje vrijeme SVE je bilo isprogramirano. Bio je tu da mu se vrati nakon dugog dana na faksu, da odu zajedno na menzu žderati, s tjeskobom koja bi ju oprala svaki put kad bi ih netko poznat vidio kako šute zajedno, da putuju doma svakog vikenda, da jednom ili dvaput tjedno spavaju zajedno. A nije svršila m j e s e c i m a...

Neugoda koju je osjećala u toj vezi bilo je stanje neprestane pospanosti i traženje fizičkog razloga bezvoljnosti. Osim toga, neke su je stvari počele silno iritirati kod njega. Kao prvo, treba to reći iskreno, bilo ju je sram kad bi Damir lupio neku glupost pred Svenom i njegovim prijateljima. Hoće pod svaku cijenu biti smiješan, a ide na živce. Drugo, svakog jutra ima ISTI JEBENI RITUAL ispuhivanja nosa nad umivaonikom (a svatko će se složiti s time da odurno siktanje i roktanje nije zvuk kojim želimo započeti dan, i da ljigavi, zeleni šmrkalj prožet žilicama krvi nije prva stvar koju želimo vidjeti kad rano ujutro peremo zube). Treće, pri jedenju je imao navike koje su britko odudarale od inače njemu svojstvene besprijeorne ugladenosti. Kad bi se izveli na pizzu, on za piće naruči špeci. ŠPECI! (cola + fanta, pijača gastarbajterske djece). Izračunala je da tek jedna dvanaestina konobara zna što je to. A i oni koji su znali, u nevjerici bi nesigurno ponovili narudžbu: "Š-špeci?". I živahno odkoračali susprežući grohot. Ali, Damir se nikada nije dao smesti. Naručio bi najveću moguću pizzu koja se mogla dobiti u piceriji i, asketskom predanošću zen-majstora, požderao ju ogromnim zalogajima. Glasno mljackajući i rijetko prožvakavši prije no što gutne. Gledajući tu jumbo-grdosiju pogledom "Pojel bum te, pa makar se usro!". A sam sistem jedenja? Pa, normalno:prvo se sve nareže na male komadiće, a onda viljuška u desnu ruku i deri. Michaela se tješila time da ju ljudi koji su krajičkom oka tražili tko to tako mljacka za susjednim stolom neće više nikada vidjeti.

Sada, kad se tako prisjećala nekih detalja, došla je do zaključka da je Damirov apetit kroz mjesece i godine rasao nekako proporcionalno njegovom udaljavanju od stvarnog svijeta! Bilo je to baš kao da je njegov organizam, naočigled Damirove sve veće izolacije, osjećao opasnost, pa se spremao na kataklizmu. Njegov je odnos prema hrani postao sebičan i agresivan. U redu u menzi ili pekari, čekajući narudžbu ili na putu do sendvič-shopa, sva je

njegova koncentracija bila usmjerena na sitost, bio je nesposoban za iole zahtjevniju konverzaciju. Koliko joj je puta, tako nabrijan od umišljene gladi, priredio scenu, objašnjavajući nezainteresiranom dečku ili curi s glupom šiltericom kako će radije čekati 5 minuta na sljedeći McCountry, jer da je ovaj hladan, i da je uostalom naručio prvo Fishmac jer najprije želi jesti Fishmac, a tek nakon njega McCountry...

Damir je, od kad su došli na faks, dobio 5 kila, većinom na trbuhu i guzici.

I još nešto. Bolovao je od toga da monotonim glasom pročita SVAKI JEBENI SLOGAN s jumbo plakata. "Na njih se mogu osloniti." "Snaga sigurnosti." "Prepoznajete li sebe na ovoj slici?" "Danas ne kuham. Odvedi me..." "Kada budem velika, bogato ću se udati.". Monotonim glasom. Bez da iz toga izvuče ikakav smisao za sebe, Michaelu i ostale, šutljive suputnike u tramvaju.

Nije mu mogla prigovoriti, ne samo zato što bi ga to povrijedilo i izazvalo kratkotrajno durenje, već i zato što je u svakom trenu bila svjesna da je taj čovjek za nju napravio više od ikoga na svijetu. Nakon što se doselila u Hrvatsku, pritisak je bio velik. Krenula je u gimnaziju, gdje su ju svi ionako čudno gledali i šaptajući komentirali svaki proser iz njenih ustiju. Nije bila spremna na takvo što, jer bila je navikla da ju svi gledaju kao atrakciju kad bi za blagdane došla u domovinu. Jedva da je baratala hrvatskim. I on je bio tu. Nesebično joj je pomogao (starcima je zato i bio toliko drag, da se o njihovoj curici ne priča kao o razmaženoj maloj glupači). Naučio ju je kako stvari idu u toj Hrvatskoj, pričao joj o opasnostima kojima su izloženi oni koji su samo malo drukčiji, naučio ju je da hoda uzdignute glave i da brani ono u što je sigurna.

(...)

Studentski dom S. bio je kao živi organizam unutar Zagreba. Kao kažnjenička kolonija koja je zaživjela svojim životom. Studenti iz svih krajeva Hrvatske stvorili su svoju malu enklavu unutar metropole, sa svime što čovjeku treba. Menza, slastičarna, kino, sportski tereni, učionice, kompjuteri s priključkom na Internet. Osim toga, nije bilo stvari koja se nije mogla nabaviti u samom domu, trebalo je samo čitati oglase sa zidova. Kozmetika (Oriflame i Vichy), cigarete, trava, mobiteli, traperice, majice, satovi, CD-i, videokazete i DVD-i, konzole i igrice Sony Playstation, kurve (zbog čega se kod mladih Zagrepčana ustalio naziv "fukodrom")... Od ostalih uslužnih djelatnosti: šišanje, feniranje, kopiranje, skeniranje, prijepis i pisanje programa, referata i diplomskih radnji, tečajevi jezika, plesa, joge, aerobik, tae-bo, teretana i instrukcije svih vrsta. Da stanari doma nisu kojim slučajem nešto i studirali, ne bi trebali ni izlaziti van granica doma.

A van granica bio je Zagreb. Hladan, siv i grub. U kojem su se splašeni studenti iz provincije osjećali otuđeno i beznačajno. Tome su svakako mnogo pridonijevali i purgeri, jer, svi putovi vode u Zagreb, a kažnjenici valjda moraju biti sretni što smiju boraviti u blještavoj metropoli. I što smiju dobiti po pički kad Dinamo izgubi od Hajduka. Nikad kao tog dana nije

mrzio ovaj grad. Pričekaio je tramvaj, buljeći tupo u neku točku u daljini (ukoliko se uopće može govoriti o nekoj daljini za oko kad se radi o klaustrofobičnom Zagrebu). Došla je djevičanski prazna 17-ica. Nova, s grijanim stolcima. Samo je morao sjesti i uživati u vožnji do faksa. Samo mirno sjediti, grijati stražnjicu i bubrege što su mu prošle noći dobro nazebli. Sjediti i čitati reklame s jumbo-plakata.

Ali ne, moralo se dogoditi... Na sljedećoj su stanici u tramvaj upale s prednje strane izbezumljene tinejdžerke, podivljale od hormona, punih ustiju žvakaća i s odurnim kreštavim glasovima, kojima su se, fala Bogu, znale i okrutno poslužiti. A na zadnja vrata grupica od 5 ili 6 zlatnih zagrebačkih dječaka. Standardnih pola kile gela u kosi, dignute kragne košulja, crne ili krem hlače i lakirane cipele. SVI SU ISTI! Dobro, ima tu još potkategorija, mislio je Damir: otkaćeni s ofarbanom kosom i Yellow Cab cipelama ili Adidas patikama u retro stilu, skins i bombericama i Dr. Martens cipelama – ali tu je repertoar zbilja bio iscrpljen. Kao da se boje ne izgledati kao još netko... Bolje živjeti u smirenom svijetu istog, ne privlačiti poglede na sebe, a time su pošteđeni i same neugodnosti kreacije i evolucije. Ali tako se, valjda, moraju ponašati dečki i cure u velikom gradu ako ne žele u gulag društvenog out-a i ako žele biti netko i nešto. I imati istu spiku, i biti frajeri u svako vrijeme. I govoriti za oktavu dublje od svoje normalne razine glasa. Nikada nije toliko mrzio taj grad.

- Kuš ono, daj mi guplju
- Daj, Krele, odjebi
- Budalo, daj mi guplju, jebem ti mater
- Ne dam, kupi si
- Baš si derpe, kuš ono, jebem ti mater
- No evo. Takitak nesmeš u tramvaju... Kaj smrdi po pišalu, jebo te
- Pa kej, kej (još dubljim glasom)... za poslije
- Kako si glup. Ju, gle ovu trebu
- A je, baš je getriba
- Tetrijeb
- Govna bi joj jeo
- Kako si glup
- Kuš ono, tu je Marin u subotu u Bestu zahačovski
- Ma je racku malo
- Šatro, jebem ti ma'e'
- Budalo, kuš, bio sam tamo, jem ti ma'e'

- Ma da. To je ona kojoj se hrčci zovu Dolče i Gabana?
- Ma, zeka peka
- Zeka peka!
- ZEKA PEKA!

I cijelo društvo stade forsirano-dubokim, voluminoznim glasovima ponavljati iste, valjda magično-ritualne riječi. Smijuljeći se. Smijuljeći se beskrajno i glasno. Da je Damir kojim slučajem kod sebe imao ručnu bombu, aktivirao bi je bez razmišljanja, ne štedeći vlastiti život. Išli su mu na kurac kao što valjda Izraelci idu na živce palestinskim bombašima-samoubojicama.

Na sljedećoj je stanici, kod zgrade Veterinarskog instituta, kod onog vječnog grafita "a gdje je Nebuloz?", ostalo možda još 7 ili 8 slobodnih mjesta u tramvaju. Uđe postariji gospodin, sa svojih 65-70 godina. Ne od onih smrdljivih, pijanih što razgovaraju sami sa sobom, ili s cijelim tramvajem, kad se svi prave da gledaju nekamo van. Ni od onih dobroćudnih penzionera što svakog jutra zbog nekog tajanstvenog razloga pune tramvaje (dakako da "odlazak na tržnicu" iz više razloga nije mogao zadovoljiti Damirovu potrebu za odgovorom). Ne, to je morao biti neki, kao, dobrostojeći stari zagrebački gospon, s posprdnim pogledom na dotepence. Valjda pun priča kako je igrao za HAŠK, kako je hofirao bedinericama koje su klofale tepihe u forhofu, kako je bio u Domobranstvu, valjda pun izraza poput "kizdihand", "natirlih", "šen"... Tko zna kakav je stari zapravo bio, ali je Damir tog dana baš htio vjerovati da je neizdrživo bahat. Čudnim slučajem, baš su Zagrepčani izmislili tu riječ.

Kako je netko rekao da sudbina spaja i ono što se čini nespojivim, tako se MORALO dogoditi da gospon od svih ljudi u tramvaju za prvo jutarnje iskaljivanje izabere upravo našeg Damira, koji je, da se podsjetimo, sjedio nakon najgore noći svog života, grijući bubrege i savladavajući se da ne flipne od kreštavog blebetanja sprijeda i preseravanja straga. Gospon ga je kratko, odrješito lupnuo dva puta po ramenu i rekao, gledajući kroz prozor, kao da diktira tajnici: " Dečko, tu je moje mjesto."

Počeo je stari još jednu rečenicu: " 40 godina sam radio za ovo...". Međutim, nije ju stigao dovršiti. Damirova je ljevica sjela punom snagom iz okreta na sljepoočnicu starog bahatoze. Šešir mu je odletio s glave i zaustavio se u krilu gospođe što je sjedila nekoliko redova iza Damira. Desnom ga je samo okrznuo po nosu budući da je stari već, očiju okrenutih prema unutrašnjosti glave, padao kao stablo. Udarac je ipak bio dovoljno snažan da mu se nosna hrskavica premjesti gotovo ispod lijevog oka. Gospodin je pao. Glava mu se dva puta odbila od poda, a iz onog što se još prije nekoliko trenutaka moglo zvati nosom, a što je sada bila nakaradna nakupina hrskavice, sluzi, kože i podugačkih dlačica, sada je potekao gust mlaz krvi, slijevajući se preko obraza na sivo-svjetlucavi pod sedamnaestice. Damir je, držeći se za sjedalo radi bolje ravnoteže, stao udarati nogom u rebra beživotnog tijela iz kojeg je liptala krv. Četiri kratka, snažna udaraca bila su dovoljna da (kako se kasnije saznalo) slomi starcu tri rebra. Stisnuo je gumb za prisilno kočenje, a svi su užasnuti nijemi putnici napravili istu

kretnju tijelima naprijed i nazad. I sve utihne, i sve se skameni. Ušutile debeloguze tinejdžerke, razrogačene oči i knedle u grlima frajerčina.

- Otpri vrata, jebem ti mater, jer bum vas sve pobil!

, bile su riječi koje su izašle iz Damirovih usta, a da njegov centar za govor nije ni razmotrio mogućnost da pošalje artikulatornom aparatu takvu naredbu.

Izašao je sigurna koraka na Savsku, i mirno produžio praćen užasnutim pogledima bivših suputnika i totalno zabezeknutog vozača tramvaja. Kako se kasnije moglo doznati, postariji gospodin, koji je bio žrtvom gotovo ničim izazvanog podivljalog studenta prava, prevezen je u bolnicu u Vinogradskoj, iz koje je, nakon što su mu željeznim šipkama namjestili nos (Jao. JAO!), pušten nakon 2 tjedna oporavka. Ostatak će svog života između čela i ustiju nositi ružnu, asimetričnu baburu koja voli prokrvariti baš u najnezgodniji čas. Osim bolne uspomene na nemili događaj, ostala mu je još bonus-uspomena: Damirov indeks, koji je pao na pod prilikom fizičkog obračuna, a koji može, kao što ćemo vidjeti, postati oružjem osвете u čvrstoj šaci drhtave ruke poniženog gospodina.